

(150078) Osman Hamdi Bey

ADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

01 Kasım 2016

292 EDHEM ELDEM

TURCICA, vol. 47, 2016 Paris, s. 291-338.

il entame ainsi une carrière d'homme d'État qui le mena jusqu'au poste suprême du grand-vizirat en 1877².

La vie d'Osman Hamdi fut fortement marquée par le profil et la carrière de son père. En 1860, celui-ci décida de l'envoyer à son tour à Paris pour y faire des études de droit, évidemment dans le but de lui préparer un avenir dans la fonction publique. Osman Hamdi y vécut jusqu'en 1868 – c'est le sujet de cette étude – et même s'il n'accomplit pas vraiment la mission dont il avait été chargé, il ne s'en lança pas moins dans le sillage de son père, enchaînant une série de postes dans l'administration, sans grand succès ni constance. Cette carrière sans avenir, doublée de modestes tentatives artistiques au gré de quelques expositions de peinture, fut transformée par le hasard, lorsqu'en 1881 Hamdi fut parachuté à un poste qu'il n'avait pas brigué, celui de directeur du Musée impérial. Malgré son manque de connaissances en archéologie, il parvint à retourner la situation à son avantage grâce à un remarquable travail d'organisation et de promotion. Une série d'entreprises fort réussies lui assurèrent un succès et une réputation qui lui assurèrent prestige et visibilité aussi bien dans l'Empire qu'en Occident jusqu'à la fin de ces jours. Sa carrière artistique s'en ressentit grandement, ses fonctions – plus que son talent – lui ouvrant les portes des principaux salons et expositions de peinture en Europe, tandis que bon nombre de ses œuvres étaient acquises par des musées et gouvernements occidentaux.

À sa mort, en 1910, Osman Hamdi laissait derrière lui un musée remarquable tant par ses collections que par son institutionnalisation de l'archéologie dans l'Empire et un œuvre artistique d'une incomparable richesse. Sa gloire posthume fut à l'image des qualités et des exploits qui lui furent attribués par bon nombre de contemporains, de Vincent Caillard à Ahmed İhsan et d'Adolphe Thalasso à Salomon Reinach. Si le caractère orientaliste de sa peinture lui valut un désaveu partiel sous la République, son rôle de pionnier en archéologie – une des disciplines de prédilection de l'idéologie kémaliste – contribua à le maintenir au sein du panthéon de l'occidentalisation et de la modernité turques. D'ailleurs, dès les années 1970, un certain relâchement du puritanisme nationaliste permit de le racheter sur la question de l'orientalisme en arguant que les sujets et les thèmes de ses toiles étaient assez « turcs » pour excuser une faiblesse qui se limitait à une question de formes et de style. Cette

² Sur Edhem Pacha, voir İnal, *Sadrâzamlar*, vol. II, p. 600-635 ; Eldem, « Edhem Paşa ».

OSMAN HAMDI BEY À PARIS. CORRESPONDANCE ET DOCUMENTS 293

D124

réhabilitation se poursuit dans les décennies suivantes. D'une part, l'embourgeoisement qui suivit la libéralisation et le boom économiques des années 1980 furent à l'origine d'une demande de plus en plus forte pour ses toiles qui finirent par atteindre des sommes extraordinaires et un statut iconique sans précédent en Turquie ; d'autre part, la communauté scientifique s'empara de son cas pour nourrir une analyse fortement influencée par l'*Orientalisme* d'Edward Saïd³. C'est ainsi qu'Osman Hamdi se retrouve depuis quelque temps au centre de toute discussion portant sur l'idéologie, la culture et les mentalités de l'élite ottomane, au point de lui attribuer à la fois une sorte de paternité d'une idéologie hybride qualifiée d'« orientalisme ottoman »⁴ et une forme de résistance à l'emprise occidentale par la subversion du style et des formes orientalistes⁵. Si certains de ces arguments restent discutables, il n'en est pas moins vrai que le personnage d'Osman Hamdi a désormais acquis un degré de visibilité qui en fait un élément incontournable à la fois de la production scientifique et de la culture populaire, avec comme seuls détracteurs les milieux conservateurs islamistes qui voient en lui un déni – voire un mépris – des valeurs fondamentales de la culture et de la société turco-islamiques⁶.

LA QUESTION DES SOURCES

Cet engouement pour Osman Hamdi n'est pas sans avoir des inconvénients. Le fait de ne disposer pratiquement que de ce cas très particulier

³ Saïd, *Orientalism*.

⁴ Voir notamment Makdisi, « Ottoman Orientalism » ; Deringil, « Late Ottoman Empire ».

⁵ Voir en particulier Çelik « Orientalist Discourse » et Shaw « Subversion of Orientalist Vision ».

⁶ Donnons en exemple le débat qui suivit la proposition faite en 2014 de donner le nom d'Osman Hamdi Bey à l'École des beaux-arts de l'université de Kocaeli. Cette suggestion fut immédiatement rejetée par un député de l'AKP, Nebi Bozkurt, qui reprochait à Hamdi d'avoir peint « une femme devant un mihrab avec des livres éparpillés sur le sol », faisant ainsi référence à sa *Genèse* (1901), représentant effectivement une femme assise sur un lutrin à Coran, le dos tourné à un mihrab et foulant aux pieds des manuscrits dont certains sont de toute évidence des Corans. S'il est vrai que le ministre de l'Éducation nationale de l'époque, Nabi Avcı, déclara qu'il n'y avait pas d'obstacle à donner ce nom à l'école en question, cette proposition ne fut finalement pas retenue, probablement dans la crainte de froisser les susceptibilités de l'opinion publique (<http://www.timeturk.com/tr/2014/07/23/113-yil-onceki-tabloya-taktilar.html>).

ADDE YAYIMLANDIKTAN
A GELEN DOKÜMAN

01 Kasım 2016

(150078)
OSMAN HAMDİ BEY À PARIS.
CORRESPONDANCE ET DOCUMENTS
(1860-1869)

OSMAN HAMDİ BEY est bien connu pour le rôle précurseur qu'il joua dans le développement culturel, artistique et scientifique de l'Empire ottoman, notamment en tant qu'artiste et comme directeur du Musée impérial de 1881 à sa mort en 1910. Sa vie et sa carrière sont relativement bien connues, aussi me contenterai-je d'en rappeler ici les grandes lignes¹. Né en 1842, Hamdi était le fils d'un bureaucrate ottoman assez atypique. Edhem Pacha – encore Edhem Bey à la naissance de son fils aîné – était un rescapé des fameux massacres de Chio, capturé et vendu comme esclave comme des milliers d'autres enfants de l'île. Il eut toutefois la chance de tomber sur un maître hors du commun : Husrev Pacha (1769 ?-1855), plusieurs fois généralissime et grand-amiral, l'avait sélectionné parmi ses nombreux jeunes esclaves pour être envoyé à Paris en 1831 afin d'y recevoir une formation dans les sciences et techniques modernes. Élève externe à l'École des mines, le jeune Edhem était rentré au pays pour servir comme ingénieur des mines, mais sa connaissance du français et de l'Occident lui donna accès à des fonctions plus prestigieuses dans l'entourage du sultan Abdülmecid (r. 1839-1861) et des grands dignitaires des *Tanzimat*, notamment Mustafa Reşid Pacha. Propulsé au grade de vizir et au ministère des Affaires étrangères en 1856,

¹ Pour une biographie d'Osman Hamdi, voir : Cezar, *Osman Hamdi*, 1971 ; Cezar, *Osman Hamdi*, 1995 ; Eldem, *Osman Hamdi Bey Sözlüğü*.

- 4 ELDEM, Edhem. Quand l'orientalisme se fait
oriental: Osman Hamdi Bey, 1842-1910.
*L'orientalisme, les orientalistes et l'empire ottoman
de la fin du XVIIIe siècle à la fin du XXe siècle: actes
du colloque international réuni à Paris, les 12 et 13
février 2010 au palais de l'Institut de France.* Ed.
Sophie Basch ... [et al.]. Paris: Académie des
Inscriptions et Belles-Lettres, 2011, pp. 239-273.

Osman Hamdi Bey
150078

01 Mayıs 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- u Sarajevu, 7 (2001) pp.11-13.
- 176 ELDEM, Edhem. An Ottoman archaeologist caught between two worlds: **Osman Hamdi Bey** (1842-1910). *Archaeology, anthropology and heritage in the Balkans and Anatolia: the life and times of F.W.Hasluck, 1878-1920*. Ed. David Shankland. Volume I. Istanbul: Isis, 2004, pp.121-149.

Osman Hamdi
150978

22 Haziran 2015

MADDE YAVIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

Oman
Hamdi Bey
080423

3755

RUBIN, Avi. The trial of the prosecutor Hamdi Bey:
inside and out of the Ottoman *Nizamiye* court.
Journal of Social History, 45 iii (2012)
pp. 757-779. 1884 criminal trial.

28 Temmuz 2015

08 Temmuz 2015

- 759 ERGUT, Elvan Altan & ÖZKAYA, Belgin Turan.
Review: *Osman Hamdi Bey and the Americans: archaeology, diplomacy, art*, Pera Museum, Istanbul; *Scramble for the past: a story of archaeology in the Ottoman Empire, 1753-1914*, SALT Galata, Istanbul; *Artamonoff: picturing Byzantine Istanbul, 1930-1947*, Koç University Research Centre for Anatolian Civilizations, Istanbul. *JSAH: Journal of the Society of Architectural Historians*, 73 iii (2014) pp. 439-442. "Three exhibitions that examine ways of looking at the ancient and Byzantine past from the eighteenth to the early twentieth century ... changing discourses and practices of archaeology."

Osman Hamdi Bey
150078

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA YOL ENDEKİLERİ

406 ELDEM, Edhem. Making sense of Osman Hamdi
Bey and his paintings. *Muqarnas*, 29 (2012)
pp. 339-383. 1842-1910.

Osman Hamdi Bey
150078

22 Haziran 2015

241798

ANALECTA ISISIANA
CXXXIII

23 Temmuz 2016

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Frédéric HITZEL

INTÉGRATION ET TRANSFORMATION DES SAVOIRS

Itinéraire de passeurs
dans la société ottomane

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	241798
Tas. No:	950.72 HIT.1

LES ÉDITIONS ISIS
ISTANBUL

2015

14

(150098) OSMAN HAMDI BEY ET
LES DÉBUTS DE L'ARCHÉOLOGIE OTTOMANE

À la fin du XIXe siècle, une bonne partie de l'Europe savante se considère comme héritière de la civilisation gréco-romaine et estime que c'est à elle, et à elle seule, que revient le soin d'en recueillir les vestiges. Nombreux sont les archéologues qui vont même jusqu'à nier aux Turcs, bien que maîtres du sol et dépositaires des antiquités de l'Orient, la faculté de pouvoir s'intéresser à une civilisation aussi différente de la leur. En 1883, l'archéologue Salomon Reinach jugeait que la Turquie n'était pas en état de subventionner des fouilles et eût-elle pu le faire, elle aurait commis une folie en dépensant de l'argent pour l'exhumation d'antiquités qui ne pouvaient l'intéresser.

En vérité – écrit-il – les Turcs n'ont aucun souci de ces choses, et le seul reproche que nous puissions leur faire, c'est de s'être laissés convaincre par les Grecs qu'ils avaient profité à s'en occuper. Leur religion est iconoclaste, et ils dépensent de l'argent pour des statues. Ils croient ainsi se montrer civilisés lorsqu'ils ne font que se montrer dupes¹.

En revanche, toujours selon le même auteur, le gouvernement ottoman doit se montrer le gardien naturel des vestiges propres à la civilisation turque. Cette idée d'un partage des responsabilités à l'égard du patrimoine de la Turquie est ainsi à l'origine d'une curieuse solution :

Quant aux antiquités grecques ou romaines qui sont entre ses mains [du gouvernement ottoman], ou qui couvrent le sol dont il est possesseur, il a le droit de les considérer à peu près comme nous considérons en France les matériaux de démolition. Ce sont des valeurs dont il lui est permis de tirer parti, qu'il peut convertir en espèces sonnantes. Si l'État mettait aux enchères, tous les deux ou trois ans, tous les objets antiques qui entrent dans son domaine, on verrait à Constantinople une succession de ventes brillantes, où tous les musées d'Europe se feraient représenter, et dont le produit servirait à réparer les mosquées en ruines, à racheter au besoin en Europe les armes de prix, les faïences de Kutaïeh [Kütahya] et de Brousse [Bursa], tant d'autres souvenirs de l'ancien art turc qui ont passé les mers depuis longtemps. Le musée de

¹ Salomon Reinach, « Le vandalisme moderne en Orient », dans *Revue des Deux Mondes*, 56/239 (1883), p. 132-166 ; ici p. 162.

227-246

150078

OSMAN HAMDİ BEY

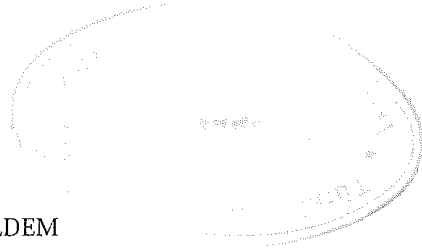
-
- 1 SABRİYE ÇELİK, Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik dönüşümünde sanat piyasasının oluşumu plastik sanatların rolü ve Osman Hamdi Bey örneği, Marmara Üniversitesi, Doktora, 2008

BRILL

Osman Hamdi Bey
150078

EDHEM ELDEM

MAKING SENSE OF OSMAN HAMDİ BEY AND HIS PAINTINGS

There is no doubt that Osman Hamdi Bey (1842–1910) is one of the most studied characters of late Ottoman cultural history. Quite a number of reasons can be invoked to explain this phenomenon, from Osman Hamdi's pioneering role in the arts to his striking character of a polymath, from his prolific artistic production to the relative dearth of any serious rival during his lifetime. The list could be extended endlessly, and would, at any rate, be confirmed by what is probably one of the best indicators of public interest: the incredible market prices that his paintings have come to command in the last ten years or so. Yet, the "over-studying" to which Osman Hamdi has been subjected is largely characterized by much disregard for historical context and a clear tendency to seek meaning in the artist's paintings, almost to the exclusion of any other form of documentation. The risk, as I see it, is that every point in the artist's life and activity becomes a self-fulfilling prophecy: given a basic knowledge of Osman Hamdi Bey's general artistic, intellectual, and political inclinations, a proper "reading" of one or another of his paintings will easily reveal what was intended from the very beginning. The overall agenda, moreover, seems rather narrow: discussions generally revolve around the question of whether or not Osman Hamdi was an Orientalist, and if so, whether his Orientalism can in any way be compared with that of his Western peers. The verdict, by and large, is almost unanimous: he may have been an Orientalist in style, but his intentions were quite different from those of his European colleagues. His representations of the Orient are seen as more dignified, respectful, accurate, and personal, while Western painters, on the contrary, produced an exotic, erotic, violent, and timeless image of the East.

This vision of Osman Hamdi Bey as an Orientalist "redeemed" by his patriotism has been used for almost a century now, starting with Adolphe Thalasso in 1911.¹ True, a few authors of the 1930s and 1940s, at the height of Kemalist nationalism, considered Osman Hamdi Bey's painting to have been of doubtful authenticity,² decadent,³ or even corrupt.⁴ In subsequent decades, however, and thanks especially to the biography of Osman Hamdi Bey by Mustafa Cezar,⁵ he was once again hailed as a major artist whose Orientalism was attenuated, excused, or even cancelled out by his national and/or local identity. This has become the dominant paradigm and has been taken up by a number of authors with varying degrees of emphasis on Osman Hamdi Bey's autonomy in his artistic and intellectual production. İpek Aksüğüdür Duben saw in the man a combination of empathy and reformism that differentiated him from Western Orientalists, but also noted that he was a victim of the *Tanzimat* dilemma between East and West, a fact that was reflected in the coexistence of bi- and tri-dimensionality in his paintings.⁶ A rather similar stand was adopted by Emine Fetvacı,⁷ as well as by Semra Germaner and Zeynep İnankur.⁸ Some, however, have opted for a more political reading by noting Osman Hamdi's ambiguous position with respect to Orientalism. Ussama Makdisi has characterized him as an active promoter of an Ottoman Orientalism directed against the peripheral populations of the Empire,⁹ while Zeynep Çelik has insisted on his capacity to "speak back to Orientalist discourse,"¹⁰ suggesting that his use of Orientalist forms may have been directed against Western Orientalism.¹¹ The strongest statement in this vein belongs to Wendy Shaw, who sees Osman Hamdi's art as a form of "subversion of Orientalism," attributing to

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

25 Ocak 2014

0162

Mugarnas, vol. XXIX, Leiden 2012, p. 339–384

150078

516 ERSOY, Ahmet. Osman Hamdi Bey and the historiophile mood: Orientalist vision and the romantic sense of the past in late Ottoman culture. *The poetics and politics of place: Ottoman Istanbul and British Orientalism*. Ed. Zeynep İnankur, Reina Lewis and Mary Roberts. Istanbul: Kıraç Foundation, Pera Museum, 2011, (Pera Museum Publication 46; Symposium Series, 1), pp.144-155.

Osman Hamdi Bey

150078

1822 [OSMAN HAMDI BEY]. *Un Ottoman en Orient: Osman Hamdi Bey en Irak, 1869-1871*. Textes d'Osman Hamdi Bey, Rudolf Lindau et Marie de Launay; publiés, annot. et introd. par Edhem Eldem; texte de Rudolf Lindau traduit de l'allemand par Rana Eldem. Arles: Sindbad-[Actes Sud], 2010. 245pp.

Osman Hamdi Bey

150078

2331 BASCH, Sophie. Osman Hamdi Bey et la chronique "Orient" d'Adolphe Thalasso dans *L'art et les artistes* (1906-1914). *Turcica: Revue d'Etudes Turques*, 42 (2010) pp.191-219. [Journal published in Paris. Thalasso's column focused first primarily on archaeology, then on the emergence of a Turkish school of painting. With abstracts in English & French.]

Osman Hamdi Bey

150078

695 ELDEM, Edhem. An Ottoman traveler to the Orient: Osman Hamdi Bey. *The poetics and politics of place: Ottoman Istanbul and British Orientalism*. Ed. Zeynep İnankur, Reina Lewis and Mary Roberts. Istanbul: Kıraç Foundation, Pera Museum, 2011, (Pera Museum Publication 46; Symposium Series, 1), pp.183-195.

Osman Hamdi Bey

150078

502 GEORGEON, François. Le génie de l'ottomanisme: essai sur la peinture orientaliste d'Osman Hamdi (1842-1910). *Turcica: Revue d'Etudes Turques*, 42 (2010) pp.143-166. [With abstracts in English & French.]

Osman Hamdi Bey

150078

2360 HITZEL, Frédéric. Osman Hamdi Bey et les débuts de l'archéologie ottomane. *Turcica: Revue d'Etudes Turques*, 42 (2010) pp.167-190. [With abstracts in English & French.]

Osman Hamdi Bey

24 MAYIS 2004

304 SHAW, W. The paintings of Osman Hamdi and the subversion of Orientalist vision. *Aptullah Kuran için yazılar. Essays in honour of Aptullah Kuran.* Hazırlayanlar / editors Çiğdem Kafescioğlu - L.Thys-Şenocak. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999, pp.423-434

Osman Hamdi bey

02 MART 1994

2644. Hamdi, Osman: La correspondance passive d'Osman Hamdi bey / revue et publ. par Henri Metzger. - Paris: Boccard, 1990. - 98 S. - (Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres; N.S., 11) 9 E 9917

2645. Konuk, Abdul K.: Çözülme: roman / A. Kadir Konuk. - 1. baskı. - İstanbul: Belge Yayınları, 1988. - 165 S. : Ill. - (Belge yayınları; 57: Yeni sesler; 7) Roman in türk. Sprache 7 E 8263

10 OCAK 1994

150078

OSMAN HAMDI BEY

4814. Demirsar, V. B.: Osman Hamdi tablolarında gerçekle ilişkiler / V. Belgin Demirsar. - 1. baskı. - Ankara, 1989. - X, 246 S. : zahlr. Ill. - (Kültür Bakanlığı yayınları; 1058: Sanat eserleri dizisi; 12) Inhaltsang. d. türk. Werkes: Wirkliche Vorbilder in d. Gemälden Osman Hamdi Beys, 1842 - 1910 ISBN 975-17-0382-4 9 E 9143

OSMAN HAMDI BEY

Besell-Nr.: 7 E 9477

Cezar, Mustafa: Müzeci ve ressam Osman Hamdi Bey İstanbul, 1987. - 31, [32] S. : zahlr. Ill. (Türk Kültürüne Hizmet Vakfı sanat yayınları; 1) Text türk. - Zfassung in engl. Sprache u.d.T.: Museumologist and painter Osman Hamdi Bey NE: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı sanat yayınları

29 TEMMUZ 1992

1059 RADT, Wolfgang. Carl Humann und Osman Hamdi Bey - zwei Gründerväter der Archäologie in der Türkei. *Istanbuler Mitteilungen*, 53 / 2003 (2004) pp.491-507.

Osman Hamdi

20 KASIM 1992

Osman Hamdi Bey?

986. *La correspondance passive d'Osman Hamdi bey* / revue et publ. par Henri Metzger. - Paris: Boccard, 1990. - 98 S. - (Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres; N.S., 11) 9 E 9917

Osman

BENT, J. T. Hamdi Bey. Contemporary review 54 (1888), 724-733.

09 MART 1994

TANSUĞ, Sezer: Osman Hamdi Bey'in bir tablosu gün ışığında. *Sanat Çevresi*, (30), 4.81, 20-21

Osman Hamdi Efendi

1629 MANSEL, Arif Müfid. Osman Hamdi Bey. *Anatolia* 4 (1959), pp. 189-193

Osman Hamdi Bey

12 AGUSTOS 1991

ÖZSEZGİN, K. "Osman Hamdi'nin Bilinmeyen Resimleri", *Milliyet Sanat Dergisi*, 15 Mayıs 1986, 144.

03 MAYIS 1993

Osman Hamdi Bey

CEZAR,

Mustafa (Prof. Dr.), Ferit Edgü, Osman Hamdi Bilinmeyen Resimleri, İstanbul, Ada Yayınları, 1986, 100 S.

BENT, J. T. Hamdi Bey. Contemporary review 54 (1888), 724-733.

17 NISAN 1994

03 MAYIS 1993

BROŞÜRÜN BASTIRILMASINDAN SONRA
ALINAN RESİMLER

- Hamdi Bey'in Hanımı
Naile Hanım'ın Portresi (Hamdi Bey'in torunu Sayın
Cemal Bark'ın Koleksiyonundan)
- Bir Kahve Ocağı (Sayın Leon Grünberg'in
Koleksiyonundan)
- Sultanahmet Camii avlusun- (Sayın Tahir İpekci'nin
da Koleksiyonundan)

OSMAN HAMDI BEY

DEVLET GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ

CELÂL ESAD ARSEVEN

Güzel Sanatlar Akademisi Mimari Tarihi ve Şehircilik Profesörü
Türk Sanatı Enstitüsü Üzâsından

Osman Hamdi Bey

TÜRK SANATI TARİHİ

25 TEMMUZ 1992

CILD III
HEYKEL ve OYMA

I. FASİKÜL

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No. :	11493-3
Tasnif No. :	709.56 ARS-T

İSTANBUL — MAARİF BASİMEVİ

Seyid Bey Paris'te Mekteb-i Osmani'de tahsil ederken bir taraftan da meşhur Fransız ressamı Cabanel'in atelyesine devam ederek resme çalışmıştır.

Paris'te 8 sene kadar kalarak çalışan Seyid Bey Paris'de bir sergide teşhir ettiği resimlerden dolayı (Officier d'academie) madalyası almıştır [1].

Mekteb-i Osmani'nin 1870 Fransız harbi dolayısıyla kapanması üzerine arkadaşlarıyla beraber İstanbul'a dönmüş ve mekteb-i Harbiyeye resim hocası tayin olunmuştur. Bir taraftan resme çalışarak birçok eserler vücuda getirirken diğer taraftan da Orman ve Maadin mektebinde ve Tıbbiye mektebinde Fransızca öğretmenliği yapmıştır. Mekteb-i Mülkiye-i Şahnenin ilk kuruluşunda da ders nazırı olmuş, mektebin ders programlarını tertib etmiştir. Kezâ Kız Sanayi-i Nefise mektebinde de ders nazırlığı yapmıştır. Bu suretle otuz altı senelik tedris hayatında memleket sanat ve irfanına büyük hizmetleri olmuştur.

Seyid Bey maddiyata ehemmiyet vermeyen filozof mizacı, açık sözlü ve nüktedan bir zat idi. Fransa'dan avdetinde Hüseyin Avni Paşaya Baltacı Mehmed Paşa'nın Prut muharebe resmini takdim etmiştir.

Seyid Bey hakkında şimdiye kadar intişar eden yazılarda onun yalnız Nature-morte, yani çiçek ve meyva gibi cansız tabiat resimleri yaptığı zikredilmektedir. Halbuki bu def'a ailesinden bayan Fahriye Yen tarafından elde edilen bir fotoğrafı bize bu sanatkârın sâde natüromort değil figür, portre, peyzaj ve hattâ çıplak resimler de yaptığını göstermektedir. Çoğu bu gün mevcut olmayan bu resimlerin bilinmemesi o zamanları figür ve çıplak resimlere karşı gösterilen taassub dolayısıyla Seyid Bey'in bu resimleri teşhir etmemesi ve ancak yemiş, çiçek gibi resimleri göstermesi olsa gerektir. Derc ettiğimiz Atelyesi fotoğrafında (şekil 259) görülen bu eserlerin nerede ve kimlerde olduğunu bilemiyoruz.

Tam mânasıyla bir realist olan Seyid Bey manzara, gölge ışığa ve renk inceliklerine büyük bir ehemmiyet verirdi. Aşık olduğu tabiata büyük bir sadakata çalışırdı. Son zamanlarında Üsküdar'da Nuh kuyusunda oturan Seyid Bey'in iki eşekle çekilen küçük bir arabası vardı. Bununla boya takımlarını alarak resim yapmaya ve ahbablarına giderdi. Bazen de yalnız eşekine binerek güzel manzaralar arardı.

1913 senesi 23 eylülde 71 yaşında ölmüş, Sarıyerde Ortaçeşme mezarlığına defnolunmuştur.

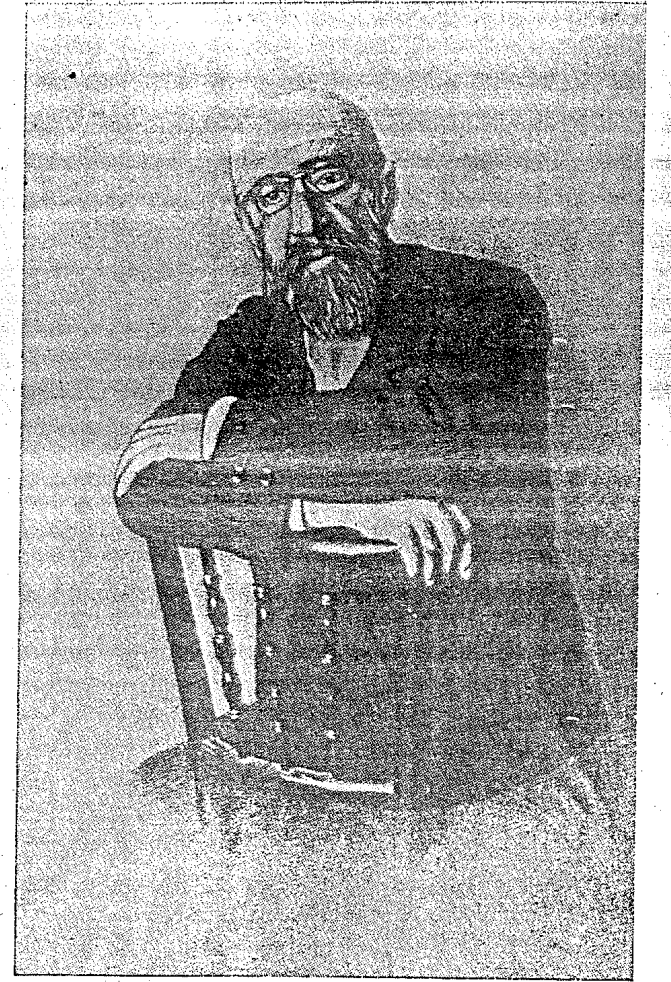
Ahmed Emin Bey:

1864 de Parise gitmiş orada Seyid Beyle beraber Mekteb-i Osmanide tahsil etmiştir.

Osman Hamdi Bey: (1842-1910)

Osman Hamdi Bey M. 1842 de (R. 1257) doğmuştur. Çocukluğundan beri resme büyük bir istidad gösteren bu zat, 1860 da 18 yaşında iken Paris'e Hukuk tahsili için gönderilmiş, fakat, kendisinin resme

[1] Bu madalya bugün torunu Bayan Sabahat Hekimoğlundadır.

Şekil: 261 — Osman Hamdi Bey (1842—1910) portresi

olan hevesi dolayısıyla aynı zamanda resme ve sanat tarihine de çalışmıştır. Paris Güzel sanatlar Akademisinde ve o zamanın büyük üstadlarından olan meşhur Fransız ressamı (Boulanger) nin atelyesine girmişti. Paris'de 12 sene kalarak, yine meşhur Fransız ressamı Gerôme (Jerome)'dan da ders almıştır. Türkiye'ye dönüşünde bazı memuriyetlere tayin edilmiş ise de, o daima resimle uğraşmış ve yaptığı eserleri Paris'de ve başka memleketlerde açılan sergilere göndererek altın ve gümüş madalyalar almıştır. Fransızca'yı gayet iyi konuşması dolayısıyla, *Midhat Paşanın* yanında *Umur-u Ecnebiye* Müdürü olarak Bağdat'a gönderilmişti. Avrupa âdetlerine gayet iyi vâkıf olması dolayısıyla de teşrifat Müdürlüğüne tayin olunmuş ve az zaman sonra Beyoğlu ve Kadıköy Daire-i Belediyeleri Reisliklerinde bulunmuştur. 1876 da Türkiye'de teşkil edilen ilk Meb'usan Meclisine de meb'us olarak seçilmiştir. 1877 de Viyanada açılan Umumî Sergide Türkiye'nin Komiseri sıfatıyla bulunmuştur. Roma Milletlerarası sergisinden bir şeref diploması ve 1891 de Berlin'de Güzel sanatlar sergisinden de bir madalya almıştır. 1909 Münih sergisi ve Viyana sergisinden de madalyaları vardır. 1909 da Oxford Üniversitesi tarafından kendisine fahri Doktorluk ünvanı verilmişti. Kezâ Fransız Akademisi de hususî bir madalya verdi. Osman Hamdi Bey bir çok memleketlerin eski eserler enstitülerinde de âza idi.

si, İstanbul, 1326, 48 s. 5- Mebadi-i İlm-i Hukuk, Ahmet İhsan Matbaası, İstanbul, 1327, 112 s. 6- Osmanlı Tarih-i Siyasîsi, Kader Matbaası, İstanbul, 1329, 112 s. 7- Hükümdarlık Karşısında Milliyet ve Mesuliyet ve Tefrik-i Kuvvâ Akşam - Teşebbüs Matbaası, İstanbul, 1338, 23 s. 8- Meşrutiyet ve Cumhuriyet, Ahmet İhsan Matbaası, İstanbul, 1339, 41 s.

Rıza Nur (1878-1942)

Sinop'da 1878'de doğdu. Babası Mahmut Zeki isminde okur-yazar bir kunduracı, annesi deniz ticareti ve taşımacılıkla tanınan Zarfınoğlu ailesine mensup bir hanımdı ve oğlunun terbiyesinde tesirli olmuştur. Rıza Nur dört yaşında mahalle mektebine başladı. Sinop'ta 1888'de girdiği Rüştiye'den 1882'de mezun oldu. Daha sonra İstanbul'a gelerek Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'nden mezun oldu. Kuleli İdadisi'nden sonra girdiği (1895) Askeri Tıbbiye'den 1901'te Tabib Yüzbaşılıkla çıktı. Alman hekimlerinin idaresinde bulunan Gülhane Hastanesine intisap yapmak için girdi ve burada Meşrutiyetin ilânına kadar çalıştı. Tıbbi Müderrisliği görevini yürüttü. Tanınmasında büyük payı bulunan Fenn-i Hitân'ı (Matbaa-i Ahmet İhsan, İstanbul, 1332 248 + 1 s.) burada iken neşretti. Türkçe ve Avrupa dillerinde tıbbî araştırmaları çoktur.

Meşrutiyetin ilânından önce Avukat Baha ve Manyasizade Refik beylerin rehberliğiyle İttihat ve Terakki Cemiyetine girdi. Meşrutiyetin ilânı üzerine Tabib Binbaşı rütbesinde iken hemşhârelerinin ısrarı üzerine Meclis-i Mebusana Sinop mebusu seçildi. Böylece hayatının en fırtınalı devri olan siyasi safhası başlamış oluyordu, henüz 30 yaşındaydı ve bekardı.

Bundan sonra yaşadığı siyasi hayatın ilk dönüm noktası 1909 senesinin ilk aylarında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden istifa ederek Ahrar Fırkasına girdi.

21 Kasım 1911 tarihinde kurulan Hürriyet ve İtilâf Fırkasının Münevveran takımının önde gelen mensuplarından biri olan Rıza Nur, 1912 seçimlerinden sonra bu firkadan da ayrılarak ferdi muhalefetine devam etti. Bazen de Sabahaddin Bey takımıyla işbirliği içinde oldu. 23 Ocak 1913'deki Bâbüal-Baskını'ndan sonra tıp tahsili bahanesiyle, yurt dışına gönderildi. Mütarekeden sonra İstanbul'a döndü ve son meclise Sinop mebusu olarak girdi. Daha son-

ra Ankara'da açılan Meclise katıldı. Burada kurulan hükümetlerde Millî Eğitim ve daha sonra Sağlık Bakanı oldu. Bir ara Dışişleri bakanlığına da vekalet etti. İkinci devre seçimlerinde de Sinop mebusu seçildi. Lozan görüşmelerine ikinci murahhas olarak katıldı. Daha sonra yurt dışına çıkmak (1926) zorunda kalarak uzun müddet Paris ve bilhassa Mısır'da bulduktan sonra yurda döndü (1938) ve *Tanrıdaki* dergisini çıkardı. Paris'te başladığı Türkoloji çalışmalarına Mısır'da da devam etmiş ve *Türkbilim Revüsü* isimli mecmuayı çıkartmıştır (8 sayı). Türkiye'ye döndükten dört sene sonra ölen Rıza Nur, geride basılmış ve basılmamış bir dizi eser bırakmıştır.

Eserlerinin kendisi tarafından düzenlenen bir listesinden (*Türkbilim Revüsü*, no.7) siyasi ve edebî muhtevalı olanlarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Servet-i Şahane ve Hakk-ı Millet İstanbul, 1324, 29 s.
- 2- Meclis-i Mebusan'da Fırkalar, İstanbul, 1325, 54 s.
- 3- Tıbbiye Hayatından, 1327, 82 s.
- 4- Cemiyet-i Hafiyeye, 1330, 548 s.
- 5- Gürbet Dağarcığı, Mısır, 1919 32 s.
- 6- Hürriyet ve İtilâf Nasıl Doğdu, Nâsıl Öldü, 1335, 68 s.
- 7- Samson ile Dalila, Sinop, 1921, 92 s.
- 8- Jannette'in Dügünü, Sinop, 1921, 92 s.
- 9- Türk Tarihi, 12 cilt, İstanbul, 1924-1926
- 10- Şecere-i Türk, 1925, 350 s.
- 11- Oughouz-nâme, 1928, 64 s.
- 12- Hilâlin Tarihi, 1933, 181 s.
- 13- Şehnâme ve Firdavsi, 1934, 329 s.
- 14- Namık Kemal, 1936, 720 s.
- 15- Hücumlara Cevaplar, 1941, 45 s.
- 16- Hayat ve Hatıratım, 1967-1968 4 cilt

Müşir Fuat Paşa (1835-1931)

İncirköylü Müşir Hasan Paşa'nın oğlu olarak 1835 senesinde Mısır'da doğdu. İlk ve Orta tahsilini İstanbul'da yaptıktan sonra Hasan Paşa'nın Mısır'a gönderilmesi üzerine buraya dönerek Abbasiye Mektebine girdi ve Suvari zabiti olarak çıktığı bu mektebe hoca tayin edildi. 1869'da İstanbul'a gelerek Dar-ı Şura'yı Askeri'ye memur edildi. 1872'de Liva (General) rütbesiyle Hemavend aşiretinin isyanını bastırarak üzere Kerkük'e gönderilen Paşa bilhassa 1876'daki Karadağ savaşlarında kendini gösterdi. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşlarında yararlıklar göstererek Elena Kahramanı olarak anılmasına yol açacak zaferleri kazandı ve kendisine Müşir rütbesi ile Yaver-i Ekremlik ün-

02 KASIM 1991

vanı verildi. Daha sonra Avusturya'ya ve Rusya'ya fevkalâde elçilikle gönderildi (1894).

Deli lâkabıyla anılan paşa devlet idaresine ve idarecilerine yönelttiği sert tenkitlerinden ötürü 1902'de rütbe ve nişanları sökülerek Şam'a sürüldü ve ancak meşrutiyetin ilânıyla dönebildi. Ayân meclisi âzalığına getirilen paşa Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın kurucuları arasına davet edilerek, Damat Ferit Paşa'nın istifasından (8 Mart 1912) sonra Fırka'nın başkanlığına getirildi. Bâbüal-Baskını'ndan çok kısa bir zaman öncesine kadar başkanlığı devam ettirdikten sonra Gümülcineli İsmail Hakkı'nın ihtilâl hareketlerinden ürkererek firkayı terketmişti. Bundan kısa bir müddet sonra yani fırka yeni bir başkanlık seçimine gidmeden baskından ötürü firkanın teşkilâtı dağılmış ve mensupları yurt dışına çıkmak zorunda kalmıştır.

Fırka reisliğinde iken bir ara Balkan Savası'na da katılan Paşa 1931'de İstanbul'da öldü. Nâzım Paşa'nın yaverlerinden Asaf Tuğay'ın dayısı olan Paşa "dürüst, namuslu, sağlam karakterli, büyük bir vatan sever" olarak isim bırakmıştır.

SEÇİLMİŞ BİBLİYOGRAFYA

- 1- Açık Söz, (*Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın*), *Redd-i İtirazat*, Hikmet Matbaası, İstanbul, 1330.
- 2- Ahmet Hilmi, *Muhalefetin İflâsı*, Hikmet Matbaa-i İslâmiyesi, İstanbul 1331.
- 3- Hasan Amca, *Doğmayan Hürriyet - Bir Devrin İçyüzü 1908-1918*, Akım Yayınları, İstanbul.
- 4- Fethi, *Muhalliflerin Esrarı*, Matbaa-i Amedî, İstanbul, 1332.
- 5- İbrahim Alâettin Gövsâ, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, Yedigün Neşriyatı, İstanbul, 1946.
- 6- Mehmet Şeref (Aykut), *Cemiyet ve Muhallifleri*, Yako Levi Matbaası, Edirne 1911.
- 7- Galip Kemâlî Söylemezoğlu, *Başımıza Gelenler*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1939.
- 8- Süleyman Nazîfî, *Yıkılan Müesseseler*, İlhamî-Fevzi Matbaası, İstanbul 1927.
- 9- Rıza Nur, *Hürriyet ve İtilâf Nasıl Doğdu, Nasıl Öldü*, Akşam Matbaası, İstanbul, 1335-1919.
- 10- Safaeddin Kâmil, *Miralay Sadık Bey ve Yeni Çıkan Fırka Münasebetiyle: Şanlı Türkler, Kahraman Osmanlılar*, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul, 1329.
- 11- Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, İkinci Meşrutiyet Dönemi, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984.
- 12- 20 Mayıs sene 328 de suret-i fevkalâde inikad ile sekiz gün devam eden umumî kongrede bazı fikarın tadil edilen *Hürriyet ve İtilâf Fırkası programı ve nizamnâme-i dahiliyesi*, Nefaset Matbaası, İstanbul, 1334.

Tarih ve Toplum, c.7, 1987

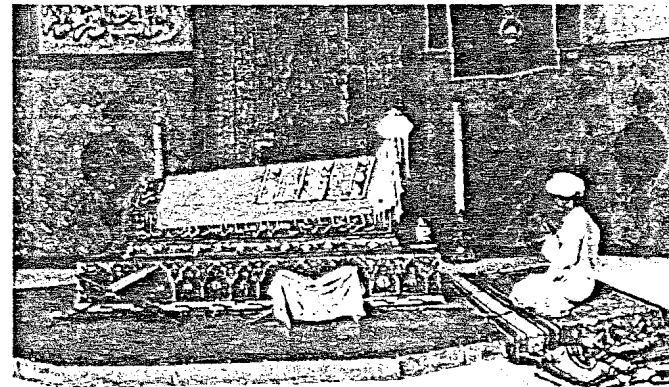
Osman Hamdi Üzerine Yeni Notlar

VASIF K.KORTUN

B elgelerle desteklenmediği halde, çeşitli kaynaklara göre Osman Hamdi'nin Paris'te Ecole des Beaux-Arts'ta (EBA) okuduğu ve Jean-Léon Gérôme'un öğrencisi olduğu kabul edilir. Osman Hamdi ustası Gérôme ile karşılaştırılır ve Gérôme için orientalist resmin en önemli uygulayıcısı denilir. Ancak, bu savlar sorgulanamaz kesinlikte değildir. Ne Paris'te Archive Nationales'de, Archive de L'Ecole des Beaux-Arts'ın kayıtlarında ne de Gérôme'un atelyesinde bulunmuş öğrencilerin listelerinde Osman Hamdi'nin adı geçmektedir.¹

Demek ki Osman Hamdi EBA'ya kayıtlı değilmiş ve Gérôme'dan ders almamış.

Osman Hamdi, 1866 ve 1868 yıllarında katıldığı, Paris'te yeralan yıllık jüri resim sergilerinin 'Salons' katologlarındaki kayıtlara göre, Gustave Boulanger'nin öğrencisiydi.² Boulanger, EBA'ya Osman Hamdi'nin Paris'ten ayrılmasından yıllar sonra 1883'te gece dersleri çizim hocası olarak atandığına göre, büyük olasılıkla, Osman Hamdi'ye özel bir atelyede ders vermedi.³ Bu nedenle Hamdi Gérôme ilişkisini abartmamak gerekir. Gerçek-

YEŞİL TÜRBEDE DUA (1891)

Londra'da Kudret Türksan koleksiyonunda.

te, Osman Hamdi orientalistler arasında kendisi gibi anıtsal figürler kullanan Gérôme'un öğrencisi Ludwig Deutch'a daha yakındır.

Hamdi'nin ressamlığı yerli yabancı birçok yazar tarafından eleştirilmiştir.⁴ Yazarların Osman Hamdi'ye eleştirileri iki yönlüdür: Birincisi, çağdaş Türk resmine bir 'öz' ya da 'kaynak' bulma çabasındakilerin kaygılarından doğar. Onlara göre Osman Hamdi geleneğe sırtını çevirmiş, hattâ geleneği yok etmiştir. Hamdi "dönmedir": Bir yazının değişikliği, "bir Ermeni kızının ayakları altına Kur'an-ı Kerimler sermiştir. (Söz konusu Mihrab resminin henüz ciddi bir şekilde tartışılmış olduğunu sanmıyorum). İkinci eleştiri ise Osman Hamdi'nin akademik resme bağlılığına yöneliktir. Empresyonistlere öykünmediğinden dolayı gelişimin gerisinde kaldı diye suçlanır.

Benim görüşümden, Osman Hamdi geleneğe sırtını çevirmemiştir; geleneğe bakışı farklıdır. Eğer geleneği yadsıyadı arkeolog olmaz, nice eserin Türkiye'de kalmayı için ilk eski eserler yasasını çıkarmaz ve II. Abdülhamid'e karşı bu konuda onurlu bir mücadele vermezdi. Yazdığı kitaplar da cabası.

Empresyonizm, resmen 1873'te doğmuş olsa da, topluma yayılışı ve kitlelerce görülür hale gelişini çok daha sonra olmuştur. Kaldı ki, bizim 1914 ressamlarımız bile empresyonizmi becerememişlerdir. Akademik resim 19. yüzyılın sonuna dek gücünü sürdürmüş ve 1890'larda, Osman Hamdi'nin de üyesi sayılabileceği orientalist resim için ayrı Salon'lar bile düzenlenmiştir.

Türkiye'den Avrupa'ya Batı geleneğini özümsemeye giden birinden Batı görsel geleneğini çöktürmeye başlayan bir sanat akımına, empresyonizme bağlanmasını istemek yanlıştır. O günlerde çağdaşlık Batılı bir ressam için Japon baskılarına, İslâm minyatürlerine bakmayı gerektiriyorsa, bir çağdaş Osmanlı için de Rönesans'la başlayan mekân düzenine bakmayı gerektiriyordu. Kaldı ki Pera ve Abdülhamid'in de üyesi sayılabileceği orientalist resim için ayrı Salon'lar bile düzenlenmiştir.

Osman Hamdi'nin orientalist olup olmadığı konusu tartışılmaktadır. Bu konuda Osman Hamdi hakkında çık-

Osman Hamdi Bey 486. ELDEM, Edhem. "Quelques lettres d'Osman Hamdi Bey à son père lors de son séjour en Irak (1869-1870)". *Anatolia Moderna / Yeni Anadolu*, vol. 1 (1991) pp. 115-136.

L'intérêt de cette correspondance en français est d'être un témoignage intéressant sur la communauté chi'ite du *vilâyet* de Bagdad au milieu du 19e s. L'auteur de ces lettres est "l'un des personnages les plus marquants de la vie intellectuelle ottomane du 19e s.". Un des principaux points qui ressort de cette correspondance est la menace de l'Iran sur la souveraineté ottomane dans cette partie de l'Irak, et son influence sur la population à majorité chi'ite du *vilâyet*. Un très riche commentaire de l'auteur de l'article précède l'édition de ces huit lettres.

T.Z.

Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 114

151
152
153
154
155
156
157
158
159
160

Osman Hamdi Bey ile ilgili yeni bulgular gün ışığına çıkıyor

MADDE TAYİNLANMIŞTAN SONRA BİRLEŞİK DÜKÜMLER

Osman Hamdi Bey'in bugüne kadar yanlış bilinen ya da bilinmeyen yönlerini, tabloları ile ilgili ortaya çıkan çeşitli efsaneleri Prof. Dr. Edhem Eldem, **Ümmühan Kazanç**'a anlattı.

Sayın Edhem Eldem, Osman Hamdi Bey ile ilgili araştırmalar yapmaya ne zaman ve nasıl karar verdiniz?

Ben, Osman Hamdi Bey (1842-1910)'in ikinci erkek kardeşi, yani 1847 doğumlu olan İsmail Galip'in torununun çocuğuyum. Aslında bu durum beni uzun bir müddet rahatsız etti. Hem tarihçi olup, hem de kendi ailesi ile ilgili bir konuyu işlemek biraz ters geliyordu açıkçası. Çünkü yanlış olmak, haksız rekabet vs. gibi bir sürü şey geliyordu aklıma. Aslında ben tarihçi olarak profesyonel hayatıma başladığımda bu konularla ilgilenmiyordum. Ağır-lıklı olarak iktisat tarihi, ticaret tarihi, sonra Osmanlı Bankası tarihi gibi konular üzerinde çalıştım. Aslında, bu konuyu hep biraz iteledim ama diğer taraftan da aileye mensup olduğum için bir şekilde bilgi, belge bana geliyordu ve eninde sonunda bir şeyler birikti, ne yalan söyleyeyim ilgimi de çekiyordu. Son yıllarda, objektif olabileceğime inandım ve bu işe girişmeye başladım. Bu konuda beni en çok destekleyen Osman Hamdi Bey'in torunu Cenani Sarç (1913 doğumlu) oldu. Osman Hamdi Bey'in Paris, Bağdat mektuplarını ve tüm önemli belgeleri bana vererek, bugün kullanmış olduğum öz-gün malzemeye sahip olmamı sağladı. Ben bir şeyler yazdıkça onun çok mutlu olduğunu gördüm. Bir de geçenlerde bir internet sitesinde Osman Hamdi Bey ile ilgili söylediğim bir şey hakkında yazı gördüm: "İnsanın böyle akrabası olamazsa düşmana ne gerek var" gibi bir cümle vardı. Demek ki objektif davranıyorum.

Osman Hamdi Bey, biliyorsunuz bizde genellikle bir kurucu baba vs. gibi olarak algılandığı için, o imajı zedeleyen veya sorgulayan herhangi bir şey söylediğinizde suç işlemiş

Prof. Dr. Edhem Eldem.

gibi muamele görüyorsunuz. Demek ki bu suçu bir şekilde işlemişim. Böyle bir cümle görünce en azından objektivite konusunda bir sorun olmadığını düşündüm. Artık çekinmiyorum ama insanın ailesinden dolayı bir pay çıkarmasına tamamen karşıyım, çok karşıyım.

Osman Hamdi Bey'in torunlarından bir tek Cenani Sarç mı hayatta?

Evet, en yakın odur. Cenani Sarç'ın çocukları ve torunları var, tabii...

Bütün arşiv onlarda mı?

Hayır, belgelerin büyük kısmı bende. Dediğim gibi, Cenani Sarç bana verdi.

Bu arşivde neler var?

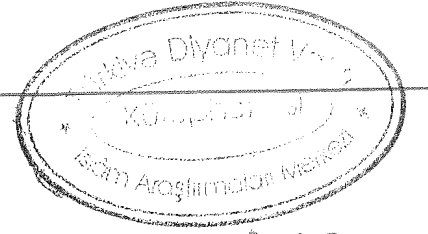
Paris yıllarına ait 20-30 mektup, Bağdat dönemi ile ilgili 10 kadar mektup, kızının tuttuğu bir defter, bir de çoğunlukla arkeoloğlardan almış olduğu 100 kadar mektup var. Yani arşivden çok bir tür belge koleksiyonu.

Günlüğü yok değil mi?

Günlüğü ne yazık ki bende yok. Nemrut Dağı'na yapmış olduğu bir seyahatin defteri -ki onu bu sene yayınladım- ve fotoğraflarından ibaret. Özel koleksiyonlarda iki adet günlüğü var, umarım onlar da yakında yayınlanabilir.

Hiç okuma şansınız oldu mu?

Biraz bakma şansım oldu. Her iki günlük 1876'da Bulgaristan'da görevliyken tuttuğu günlükler. Ama hayal ettiğimiz gibi seneler boyunca tutmuş olduğu bir günlük yok.

0817

ŞARKLI KİMLİĞİN PEŞİNDE

Osman Hamdi Bey ve Osmanlı kültüründe oryantalizm

Osman Hamdi Bey'in eserleri, geç Tanzimat döneminden başlayarak Osmanlı / İslam geçmişiyle kurulan romantik ve proto-milliyetçi diyalogun görsel alandaki en çarpıcı temsilcileridir. Bu resimlerde gururla yâd edilen şanlı ve asude geçmiş, kaybedilen ve yeniden sahiplenilmesi gereken bir altın çağa aittir. Bu örnek çağ, müphem sınırlarıyla Osmanlıların istila devrinden, erken İslam hanedanlarına kadar uzanır.

Ahmet Ersoy ►

Tanzimat kendi basiretine göre biçtiği idealine nail oldu. Garb'ı almadı. Garb'ın kâbil-i nakil taraflarını Şark'a getirdi ve onları birer birer temsil etti.

Ahmet Hamdi Tanpınar¹

Şark, bugün onu nadiren kullanan nesiller için bile efsunlu tınısından bir şeyler saklayan bir kelime. Şinasi'nin kadim ve "pirane" ikliminden, bir devir salonlarının sakil ve kalabalık "köşe"lerine uzanan çağrışımlarıyla Şark, zihinsel coğrafyamızda, soyut ve yönsel "Doğu"ya kıyasla, hâlâ geniş ve kendine has bir yer işgal ediyor. Kelimenin etrafındaki bu zengin ve çokkatmanlı anlam dünyasının bize büyük bir ölçüde 19. yüzyılın romantik ve Avrupa oryantalizmi ile de hayli içli dışlı olan. Osmanlı imgeleminden miras olduğunu söylemek yanlış olmaz sanırım. 19. yüzyılın ikinci yarısına damgasını vuran Tanzimat Batılılaşmasının Osmanlı elitine yüklediği külfetlerden biri de "Şark"ı (Avrupa referanslarıyla) tanımlama ve kendi kimliğini bu eksenle yeniden çözümleme zorunluluğuydu. Akademik "şarkiyatçı" birikimin (örneğin bir Hammer'in çalışmalarının) bu bağlamda gördüğü kabul ve itibar ile Osmanlıların tarih ve kimlik algılarının yeniden şekillenmesine yaptığı katkı aşikârdır. Edebi ve görsel temsil alanına gelince iş biraz daha çetrefillendir. Osmanlı eliti için Batılı oryantalist gelenek (yani seyyahların, romancıların ve ressamların "Şark"ı), bir taraftan önyargılı ve ayrımcı tasavvurlarıyla mücadele edilecek ve bunlar tekzip edilecek, diğer taraftan da ihtisamlı bir geçmişin tahayyülüne sunduğu romantik çerçeve ile sahiplenilip kullanılacak dönüşkenlikte bir ifade aracı idi.

Oryantalizm ile yapılan bu yeni ve ilginç müzakerenin edebi alanda en önemli ve popüler temsilcisi "romantik-ula" olarak şöhret bulmuş Abdülhak Hamid ise, resim konusunda ilk akla gelecek isim de Osman Hamdi Bey olmalı. Osman Hamdi Bey, oryantalist ekolün tüm inceliklerine hâkim bir ressam olarak yapıtlarında Osmanlı/İslam geçmişi ve kimliğiyle "Şark" fikri üzerinden yeni bir diya-

"Silah Taciri" tablosunun önünde Osman Hamdi Bey.

Mustafa Cezar, *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi*, c. 1, İstanbul, 1995, s. 342

Bu matbu nüsha, yazma'dan farklı olarak, ilk kısımlarda, *Osmanlılar'ın Aslı, Ertuğrul Bey* v. b. başlıkları ihtiva etmekte, diğer kısımlar, aslına uygun surette padişahlara göre başlıklar konulmuşsa da, birçok bölümlere de ayrılmıştır. Ali Ekrem Bolayir'in bu neşrinde, yazmada olmayan bâzı kelimeler, bir lügatin izahı ile alâkalı not, eksikler mevcuttur; msl., Orhan Bey bahsi aslında, "...temlik edilmiş olduğu, Şehzâde Süleyman Paşa'ya gönderilen ve *Feridûn Bey Münşeâtı*'nda bulunan hatt-ı hümayundan anlaşılıyor" cümlesiyle, Ali Ekrem neşrinde ise, "...temlik edilmiştir" ifadesiyle biter⁴⁵. Sayısını çoğaltmakta fayda görmediğimiz bu deliller, *Osmanlı Tarihi*'nin 1908'den sonraki neşrinin aslına tamamiyle uygun, dolayısıyla pek de itimâda şâyan olmadığını göstermeğe kâfidir sanıyoruz.

Müverrihlik vazifesinin gereğince eserini sade yazmağa çalıştığını kaydeden Kemal'in, *Osmanlı Tarihi*'nde, kullandığı kaynaklara dair tenkidî mütalâaları geniş ölçüde yer alır; bunların kıymetlendirilmesini bu sahada ihtisası olanlara bırakıyoruz. Bir makale mevzuu teşkil eden bu mes'ele tedkik edildiği takdirde, hakkında ancak yakınlarının, veya tarafsız kalmayanların, bir tedkik mahsulü olmayan medih yollu ifadeleri dışında birşey yazılmayan, Kemal'in de çok beğendiği, kaleme almak için cidden pek çok zaman harcadığı ve emek verdiği bu eserinin hakikî kıymetini ortaya koyma, bu mechulü aydınlatma bakımından faydalı olacaktır.

mud Bey Matbaası, 1326; İfade-i meram ve Osmanlılar'ın zuhurundan Murad I. devri sonunan kadardır. *Külliyat-ı Kemal*, İkinci Tertip, *Osmanlı Tarihi*, c. II, cüz I-IV, İst., Mahmud Bey Matbaası, 1327. Bayezid I.'den, Çelebi Sultan Mehmed devrine kadardır. *Külliyat-ı Kemal*, İkinci Tertip I., *Osmanlı Tarihi*, c. III, cüz I-IV., İst., Mahmud Bey Matbaası, 1327. Çelebi Sultan Mehmed'den Murad II. devri sonuna kadardır. *Külliyat-ı Kemal*, İkinci Tertip, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, cüz I-IV, İst., Resimli Kitap Matbaası, 1327; Fâtih devrini ihtiva etmekte, fakat bu devir tamamen basılmış değildir. Rıza Nur Bey, bu son cildi görmediği için, "Kemal'in tarihi İkinci Murad'ın ölümünde kalmıştır. Kanunî'ye kadar yazdığı söyleniyor. Galiba İkinci Murad'dan sonrası basılmamış" diyor (Ayn. yer., s. 1492-611).

⁴⁵ Krş., *Yz.* s. 63, *matbû nüsha*, c. I, cüz 4, s. 251. Ayrıca bk., fazla not: Krş., *Yz.*, s. I, *Matbû*, c. I, cüz I, s. 35. *Yz.*, Sultan Osman'ın, *M.* c. I, cüz 3, s. 132: Padişahın. *Yz.* Osman Bey bahsinin sondan bir evvelki paragrafındaki birkaç cümle (S. 28 v. d.), *matbû* nüshada yoktur (C. I., cüz 3, s. 136).

OSMAN HAMDİ BEY*

Ölümünün ellinci yıldönümü vesilesiyle

Ord. Prof. ARIF MUFİD MANSEL

24 Şubat 1910 tarihinde İstanbul'da Kuruçeşme'deki yalısında vefat eden Osman Hamdi bey 19 uncu yüzyıl Türkiye'sinin orijinal ve sempatik simalarından, fakat aynı zamanda vücutta getirdiği batı tarzındaki kültür müesseseleri ile Türkiye'de çığır açmış insanlardan biridir. Hamdi bey sayesinde ki memleketimiz muazzam bir Arkeoloji Müzesi, zengin bir arkeoloji kütüphanesi, gelişmeğe son derece elverişli bir "Sanayî Nefise Mektebi" (bugünkü Güzel Sanatlar Akademisi), eski eserlerin tahribine, bunlara karşı gösterilen ihmal ve kayıdsızlığa son verme hususunda önemli bir başlangıç olan düzenli bir arkeoloji servisi kazanmıştır.

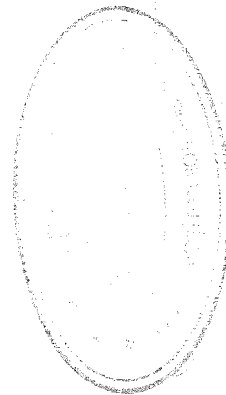
Osman Hamdi 1842 senesinde İstanbul'da doğdu. Babası o devirde tahsilini Avrupa'da yapan nadir devlet adamlarından Edhem paşa idi. Nefsinde geniş bir bilgiyi dürüst bir karakterle birleştiren Edhem paşa sultan Abdülmecid, Abdülâziz ve Abdülhamid devirlerinde ilk önce askerî, sonra mülkî karyerde adım adım ilerleyerek vezaret rütbesi ile müteaddid nezaretlerin başında bulunmuş, Türkiye'yi büyük elçi olarak Berlin ve Viyana'da temsil etmiş ve en nihayet sadrâzam olarak en yüksek makama yükselmişti.¹

Edhem paşa, oğullarının da batı kültürü ile yetişmelerini sağlamak üzere bunların Fransa, Almanya yahut Avusturya'ya gidüp orada yabancı dil öğrenmelerine ve yüksek tahsillerini yapmalarına büyük

* Osman Hamdi beyin şahsî dosyasını ve fotoğraf koleksiyonunu bana tevdi etmek lütfunda bulunan oğlu Edhem beyin haremî Kâmuran Eldem hanımefendiye teşekkür etmeği borç bilirim. Ancak bu sayededir ki bu büyük adamın hayatına ait etraflı ve enteresan bilgiler edinmek ve bu makaleye bazı resimler ilâve etmek mümkün olmuştur.

¹ Edhem paşanın biyografyası için en son olarak: Mahmud Kemal İnal, *Son Sadrâzamlar*, s. 600 v. dd.; İ. H. Uzunçarşılı, *Halil Edhem Hâtıra Kitabı*, cilt II, s. 67 v. dd.

- Limonciyan, 91
 lion sculptures: of Byzantine Blachar-
 nae palace, 40; of Byzantine
 Boucouleon palace, 162; of Halicar-
 nassus Mausoleum, 74, 151-3, 159,
 163
 London, 47; Tower of London, 54
 Louvre Museum, 37, 93, 115,
 116-117, 121, 146, 149, 156, 174,
 215
 Maarif Umumiye Nizamnamesi. *See*
 Public Education Regulation
 Maçka, 185
 Macridi, Theodore, 170
 Mada'in al-Salih, 129, 133, 144
 Magazine of Antique Weapons (Mec-
 mua-i Asliha-i Atika), 46-53, 54,
 57, 77, 78, 189
 Magazine of Antiquities (Mecmua-i
 Asar-i Atika), 48, 49, 72, 73, 75, 84,
 85, 151; catalog of, 77-81
 Magnesia, 162
 Mahmut I (r. 1730-54), 15
 Mahmut II (r. 1808-39), 16-17, 51, 54,
 56, 72, 102, 190, 192, 194
 Mahmut Nedim Pasha, 88
 Mahmut Şevket Pasha, 189, 194
 Malazgirt, 5
 Marchand, Suzanne, 63, 223
 Mariette, Auguste, 106
 Marmara, Sea of, 11
 Mecca, 12, 182, 241n
 Mecmua-i Asar-i Atika. *See* Magazine
 of Antiquities
 Mecmua-i Asliha-i Atika. *See* Maga-
 zine of Antique Weapons
 Medina, 12
 Medusa, 39, 77
 Mehmet I (r. 1402-21), 10
 Mehmet II (r. 1451-81; the Con-
 queror), 10, 11, 46, 50, 52, 82, 96,
 191-192, 202, 231n
 Mehmet VI Vahideddin (r. 1919-22),
 27, 207
 Mehmet Köprülü (1570-1661), 15
 Mehmet Pasha, Sokullu, 13-14
 Mehmet Reşat (r. 1909-18), 25, 190,
 192, 193, 206, 211
 mehter band, 196, 198
 Mekteb-i Harbiye. *See* Military
 School
 Mendel, Gustave, 163
 Menteş, 87
 Mesopotamia, 59, 61, 106, 116
 Meşrutiyet. *See* constitution
 Middle East, 4
 Midhat Pasha (1822-84), 23, 78,
 88, 98
 Miletus, 129
 military: decline, 14; heritage, 185; re-
 form of, 15, 50; system, 9
 Military Museum (Askeri Müze),
 196-207
 Military School (Mekteb-i Harbiye),
 192, 204
 Military Storehouse (Harbiye
 Anbarı), 45, 186
 millet, 9, 16, 18, 24, 176
 Milli Mücadele. *See* National Struggle
 Milo, 115
 Ministry of Culture (Turkish Repub-
 lic), 31
 Ministry of Education, 24, 85, 88, 92,
 93, 96, 110, 116, 119, 123, 152, 161,
 208, 210
 Ministry of Pious Foundations, 208,
 210, 211
 Mohammad (the Prophet), 45, 231n
 Montelius, Oscar, 62
 Montrano, 92
 Morris, Ian, 67
 Moscow, 47
 Mschatta Gate, 121-122, 132
 Muhafaza-i Asar-i Atika Encümeni.
See Commission for the Protection
 of Antiquities
 Mulvey, Laura, 104
 Münif Pasha, 93-6
 Murat I (r. 1360-89), 8, 203
 Murat II (r. 1421-51), 10
 Murat III (r. 1574-95), 13
 Murat IV (r. 1623-40), 14
 Murat V (r. 1876), 141, 205
 museum, 1, 24, 28, 36, 38, 44, 46, 67,
 85, 149-150, 161-2, 164-5, 173,
 177, 187; art museum, 223-4; audi-
 ence for, 48, 92-3, 194-6, 199,
 205-7; catalogs, 49, 75, 76, 86-7,
 191; institution of, in Ottoman Em-
 pire, 31, 48, 72, 75; organization of,
 77-82, 214, 218-220; and Ottoman
 nationalism, 18, 94, 105, 188,
 203-7, 210, 218-219; in United
 States, 137, 156. *See also* British
 Museum; Chicago Art Institute;
 Imperial Museum; Louvre Mu-
 seum; Magazine of Antique
 Weapons; Magazine of Antiquities
 Museum of Arab Art (Cairo), 174
 Museum of Military Weapons
 (Asliha-ye Askeriye Müzesi), 189
 Museum of Pious Foundations (Evkaf
 Müzesi), 211
 music, 197-98
 Muslims, 9, 20
 Mustafa Celaleddin, 22
 Mustafa Kemal (Atatürk), 8, 27
 Mustafa Reşit Pasha, 19
 Müze-ye Hümayun. *See* Imperial
 Museum
 Namık Kemal, 22, 26, 67, 205
 nationalism, 2, 4, 67; Arab, 25; in Ot-
 toman Empire, 18, 24, 26
 National Struggle (Milli Mücadele),
 27
 natural history collections, 157,
 219-224
 Near East, 59, 62, 132
 Necipoglu, Gülrü, 11
 Nemrut Dağ, 109, 146
 neoclassicism, 157-8, 166, 171
 newspapers, 21, 86, 91, 93, 109, 115,
 139, 153, 160, 161, 194-5, 208, 228n
 Newton, C. T., 73-4, 78, 152
 Nike of Samothrace, 165
 Nikolaki Ohani Efendi, 91
 Nimrud, 120
 Ninevah, 69, 121
 Noehlin, Linda, 104
 Normand, Colonel R., 213-6
 numismatics, 90
 objectivity, 106
 Occidentalization (Batılılaşma), 21
 Oghuz dynasty, 4
 Olympia Treaty, 106
 Orhan I (r. 1326-59), helmet
 of, 186
 Orientalism, 21, 57, 64, 65, 68, 174; in
 painting, 98-9, 105; in photogra-
 phy, 139, 146-7
 Orlando Holy Land Experience, 59
 Ortaylı, İlber, 10, 23
 Osman I (r. 1280-1324), 8, 211
 Osman II (r. 1618-22), 14
 Osman Hamdi (1842-1910), 93,
 96-105, 119, 120, 121, 123-125,
 127, 145-148, 151, 154, 157, 159,
 161, 178-183, 224; publications, 99,
 146, 240n
 Ottoman Bank, 109
 Ottoman Empire, 2; beginnings, 7; his-
 toriography in, 24, 161; history of,
 8-27; and ideology of antiquities,
 65-70, 209; language in, 10; legal
 system, 12; non-Muslims in, 8, 9,
 20, 91, 128, 140, 213-4; positivism
 and, 147, 155, 156; in Turkish histo-
 riography, 7, 13
 painting, 16-7, 191, 200-1
 Palestine, 59-61, 65-7, 114, 139;
 British Palestine Exploration Fund,
 60, 113, 114, 135; Palestine Ex-
 ploration Society of New York, 61
 pan-Islamism, 26
 Paris, 46, 98, 189; Exposition d'Art
 Musulman (1893), 174; Exposition
 Universelle (1867), 98, 141; Ex-
 position Universelle (1900), 58; Mu-
 seum of the Army in, 231n
 Parthenon. *See* Athens, acropolis
 Patriarchate, Greek Orthodox, 7, 11
 Pera, 10, 93, 140, 141
 Pergamon. *See* Bergama
 Petermann, Heinrich, 73

ISAM 235605

OSMAN HAMDI BEY*

par

ARIF MÜFİD MANSEL

Osman Hamdi Bey est décédé le 24 Février 1910 dans sa villa de Kuruçeşme au bord du Bosphore. Par sa mort la Turquie perdait un de ses grands fils. Car c'est à lui que nous devons un admirable musée d'Archéologie, une riche bibliothèque archéologique, une école des Beaux-Arts (aujourd'hui Académie des Beaux-Arts) pleine d'avenir et un service archéologique fonctionnant régulièrement et constituant un début remarquable dans la conservation, la préservation et l'entretien des ouvrages anciens.

Osman Hamdi Bey est né à İstanbul en 1842. Son père est Edhem Paşa, un des rares hommes d'Etat de son époque ayant fait leurs études en Europe. Envoyé à Paris en 1857 pour y faire des études de droit, O. Hamdi, qui sentait en lui une vocation de peintre, y demeura douze ans, fréquenta parallèlement à ses cours de droit, l'École des Beaux-Arts, et travailla dans les ateliers de Gérôme et de Boulanger, peintres très connus à leur époque. C'est ainsi que Hamdi Bey est en même temps un de nos premiers peintres ayant reçu une formation artistique et technique régulière. Hamdi Bey a fait de la peinture durant toute sa vie. Il a pris part à nombre d'expositions et reçu des médailles en reconnaissance de son talent. Sans être des chefs-d'oeuvre, ses tableaux occupent une place non négligeable dans les musées et collections de Turquie et d'Europe.

Rentré en 1869 à İstanbul, Hamdi Bey alla à Bağdad, dans la suite de Midhat Paşa, qui y était envoyé comme gouverneur général, nanti de pouvoirs extraordinaires. C'est alors qu'il se lia d'amitié avec ce grand homme d'Etat et adhéra à ses idées politiques. Revenu à İstanbul en 187, Hamdi Bey y remplit tour à tour les fonctions suivantes: Chambellan à la Cour, commissaire turc à l'exposition de Vienne, secrétaire pour les affaires des étrangers au Ministère des

* Texte abrégé d'une allocution prononcée le 24.11.1960, à la cérémonie commémorative organisée au Musée d'Istanbul, à l'occasion du cinquantième anniversaire de sa mort.

ANATOLIA, IV, 1959

S. 189-193. (Ankara)

0.234

17 OCAK 2001

rule as he pleased, but his activities were practically confined to changing his grand vizier frequently (six times). His favourite, Silihdâr 'Alî Pasha, grand vizier from 24 August to 22 October 1755, had his career terminated by execution. The appointment on 13 December 1756 of Râghîb Pasha [q.v.] was an important one, as for five years this great statesman showed himself an excellent administrator of the empire under the following sultan Muṣṭafâ III. 'Oṭhmân III's other activities were the suppression of cafés, of the liberty of women to show themselves in public and the regulation of the dress of his non-Muslim subjects. His name is associated with the great mosque of Nûr-i 'Oṭhmânî (Nuruosmaniye), which had been begun by Maḥmûd I and was solemnly opened in December 1755. The reign of this sultan is remembered for the great fires in the capital in 1755 and 1756. He died on 30 October 1757 and was buried, like Maḥmûd I, in the tomb of the Yeñî Djâmi'.

Bibliography: The *Ta'rikh* of Wâsîf is the principal source. The reign is described in the great histories of von Hammer, Zinkeisen and Jorga. See also A. Danon, *Contributions à l'histoire des sultans Osman II et Mouṣṭafâ I*, in *JA*, 11th ser., xiv (1919), 69-139, 243-310; İ.H. Uzunçarşılı, *Osmanlı tarihi*, iii/1, 132 ff., iii/2, 385 ff.; A.D. Alderson, *The structure of the Ottoman dynasty*, Oxford 1956, index; S.J. Shaw, *History of the Ottoman empire and modern Turkey*, i, Cambridge 1976, 191-3; R. Mantran (ed.), *Histoire de l'empire Ottoman*, Paris 1989, index; *IA*, art. *Osman II* (Şinâsî Alundağ).

(J.H. KRAMERS)

'OTHMÂN HAMDÎ (b. Istanbul, 1842; d. Kuruçeşme, 1910; buried in Eskihisar), Ottoman painter and archaeologist.

He was the eldest son of İbrâhîm Edhem Pasha [q.v.], grand vizier under 'Abd al-Ḥamîd II, and brother of İsmâ'îl Ghâlib [q.v.] and Khalîl Edhem (Eldem [q.v.]). Sent to Paris ca. 1857 in order to study law, 'Oṭhmân Hamdî gravitated toward the École des Beaux-Arts, where he studied painting under the leading proponents of Academic painting, in particular G. Boulanger and J.-L. Gérôme; he also attended courses in archaeology. From his teachers he absorbed a knowledge of classical antiquity, a precise descriptive technique and a taste for "Oriental" themes. In 1867 he functioned as representative for the Ottoman section of the Exposition Universelle in Paris visited by Sultan 'Abd al-'Azîz. On his return to the Ottoman Empire in 1869, 'Oṭhmân Hamdî spent two years in Baghdâd in the service of Miḍhat Pasha, then governor of 'Irâk. For the 1873 International Exposition in Vienna he served as Head of the Turkish section and compiled a book, *Les costumes populaires de la Turquie*. During the 1870s, he served in various administrative posts, pursued his artistic interests and became associated with the newly established Müze-yi Hümâyûn (Imperial Museum; continues as Arkeoloji Müzeleri). In 1881 he was appointed director of this museum and shortly thereafter participated in founding the Şanâyî-i Nefise Mektebi (School of Fine Arts, continues as Güzel Sanatlar Akademisi). During his years as museum director (1881-1910), 'Oṭhmân Hamdî was also responsible for overseeing archaeological activities in Ottoman territory and was instrumental in drafting the 1884 *Âḥâr-i Atika Nizâm-nâmesi*, a law which declared all antiquities to be the property of the State, forbidding to archaeologists a share of their finds and making clandestine excavation and antiquities smuggling criminal offences; the basic provisions of this law remain in force today. His father's

position as Minister of the Interior (1883-5) facilitated the speedy enforcement of this law, which was soon to give the Müze-yi Hümâyûn an outstanding collection of antiquities as well as an archive of tablets excavated in 'Irâk and Anatolia. 'Oṭhmân Hamdî's zeal for preserving the relics of the past led him to undertake excavations where finds of antiquities were reported. Most notable was his 1887 excavation of a necropolis in Sidon which yielded a sarcophagus portraying battles of Greeks and Persians initially thought to have been made for Alexander of Macedon. The finds from Sidon were published by 'Oṭhmân Hamdî in collaboration with Théodore Reinach (*Une nécropole royale à Sidon. Fouilles de Hamdy Bey*, Paris 1892). Antiquities from Sidon and other sites soon made it necessary to build a proper museum near the Çimili Köşk of Topkapı Palace which had been used since 1876 to house objects collected from pre-Islamic and Islamic sites in the Ottoman Empire. 'Oṭhmân Hamdî gained international recognition as archaeologist and museum director; among other awards for him were the title of Grand Officier of the Légion d'Honneur (1906) and the degree of Doctor Honoris Causa from Oxford University (1909).

Throughout his career as administrator and archaeologist 'Oṭhmân Hamdî continued to paint, and his works were exhibited in both Turkey and Europe. Most of his compositions were close variants of types used by his teacher, J.-L. Gérôme, and are characterised by a painstaking attention to detail in the rendering of setting, figures and ancillary objects. Because of this, it is possible to discern that many paintings are self-portraits or contain likenesses of his immediate family. Most of the settings are also recognisable, and include buildings in Bursa, Karaman and Istanbul. Several have as a background the Çimili Köşk and some of the objects he portrayed are known to have been part of the museum's collection. As a painter, administrator and scholar, 'Oṭhmân Hamdî devoted his life to the study and preservation of the artistic and cultural heritage of the Ottoman Empire, laying the foundations for institutions which continue to function in the Turkish Republic.

Bibliography: Mustafa Cezar, *Sanatçı bati'ya açılış ve Osman Hamdi*, Istanbul 1971, and *Bâk.*, 629-36; Refik Epikman, *Osman Hamdi*, Ankara 1967; Arif Müfid Mansel, *Osman Hamdi Bey*, in *Belleter*, xciv (1960), 291-301; V. Belgin Demirsar, *Osman Hamdi tablolarında gerçekle ilişkiler*, Ankara 1989; H. Metzger (ed.), *La correspondance passionnée d'Osman Hamdi Bey*, Limoges-Paris 1990; *Türk Ansiklopedisi*, xviii (1970), 433-5, s.v. Hamdi Bey, Osman.

(P. and S. SOUCEK)

'OTHMÂN PASHA, ÖZDEMİR-OĞHLI, Ottoman grand vizier and celebrated commander in the Ottoman-Şafawid war of 1578-90.

Born in Egypt in 933/1526-7, his father was Özdemir Pasha [q.v.], a *mamlûk* who became Ottoman governor (*beylerbeyi*) of Yemen and conqueror of Abyssinia (Habesh [q.v.]). The earliest documentary evidence of 'Oṭhmân's holding office in Egypt dates from Dhu 'l-Hijidja 957/December 1550; yet it is claimed that by the age of twenty he was a *sandıkçıbeyi*, the rank he held in Rabî' I 968/December 1560 when appointed Egyptian *amîr al-hajjât*.

'Oṭhmân followed his deceased father as *beylerbeyi* of Habesh, probably in late 968/mid-1561. It has been suggested (Orhonlu, *Habeş çalebi*, 49), though without supporting evidence, that he was chosen because he had earlier served there under his father and was familiar with the province's lands and peoples.

172566

1. OSMAN HAMDİ BEY KONGRESİ

150078

BİLDİRİLER

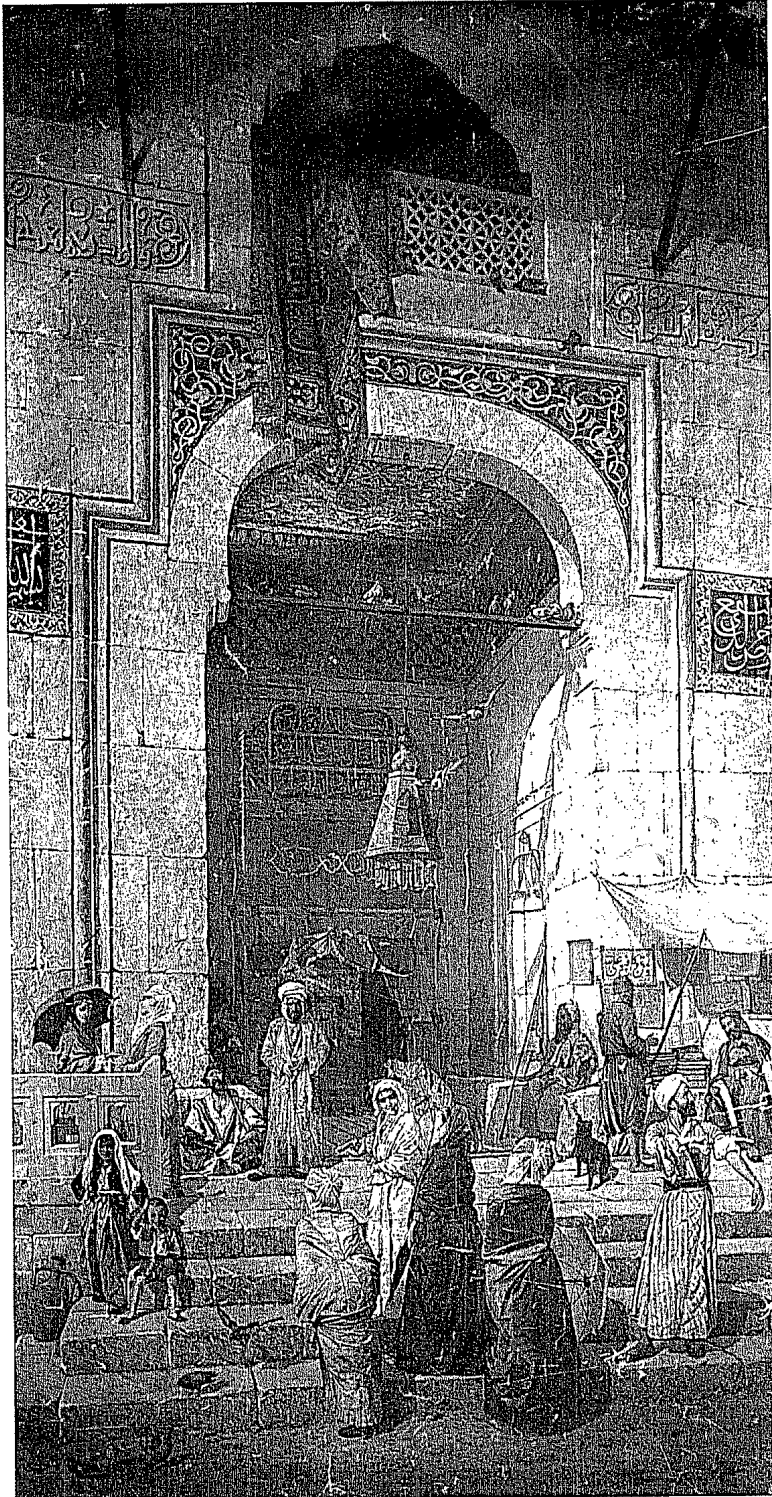
2-5 Ekim 1990

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	172566
Tas. No:	927 OSM

Yayına Hazırlayan: Zeynep Rona
Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları 1992

172566
150078
2008

Osman Hamdi Bey'in iki önemli eseri daha bulundu

Dr. **William McRae**, Pensilvanya Üniversitesi Müzesi Arşivi'nde Osman Hamdi Bey'in bugüne kadar sadece siyah beyaz fotoğrafiyla bilinen "Cami Kapısında" ve "Nippur Kazısı" tablolarını ortaya çıkardı. Türk Sanat Tarihi için büyük önem taşıyan kayıp tabloların hikâyesi ilk defa Antik Dekor'da yer alıyor.

Akademisyenlerin ve araştırmacıların bekledikleri ve aslında nadiren deneyimledikleri anlardan biriydi. 2005 yılında Amerika'da bir arşivde Osmanlı-Türk ressamı olan Osman Hamdi Bey ile ilgili araştırmama devam etmekteydim. Çalışmamı bitirdikten sonra bir gün arşivciye bakmayı atladığım herhangi bir şey olup olmadığını sordum. Bana bir resim olduğunu söyledi ve getirdi. Rulo halindeki tuvali açmaya başlar başlamaz onu tanıdım, derince yutkundum ve sakin olmaya çalıştım. Düşündüğüm şeydi; bu Osman Hamdi Bey'in kayıp tablosuydu (Resim 3).

213.75x107.5 cm. boyutlarındaki tablo dikkatlice sarılmış ve Philadelphia'daki Pennsylvania Üniversitesi Arkeoloji ve Antropoloji Müzesi Arşivlerinde senelerce saklanmıştı. Şaşırtıcı bir şekilde tablonun buraya nasıl geldiğini sormam, arşivdeki ikinci tabloyu da keşfetme öncülük etti. İlk tablo 1891 yılında tamamlanmıştı ve bir caminin kapısını ve kapının yanında duran çeşitli insan gruplarının bulunduğu bir manzarayı betimliyordu (Resim 1). Osman Hamdi'nin tablolarına aşikâr olanlar, figürlerden bazılarını, eski tablolarından tanıyabileceklerdir fakat burada onun artistik ailesinin üyeleri yenden bir arada, bir grup olarak görülmektedirler. Tuval kirliydi, restorasyona ihtiyacı vardı ve bütçe ile müzenin iç yönetimindeki değişiklikler bu süreci 2009 yılına kadar uzattı. Bununla birlikte restorasyon şu anda devam etmektedir.

Resim 1: "Cami Kapısında", 1891, tuval üzerine yağlıboya, 213.75x107.5 cm.,
(© Museum of the University of Pennsylvania).

in the Ottoman Empire (Donald Quataert); Nicolas VATIN, *Ferîdûn Bey. Les plaisants secrets de la campagne de Szigetvár* (Gilles Veinstein); Jane HATHAWAY éd., *The Arab Lands in the Ottoman Era. Essays in Honor of Professor Caesar Farah* (Nicolas Michel); Molly GREEN, *Catholic Pirates and Greek Merchants. A Maritime History of the Mediterranean* (Nicolas Vatin); Olivier BOUQUET, *Les pachas du sultan: Essai sur les agents supérieurs de l'État ottoman (1839-1909)* (Carter V. Findley); Odile MOREAU éd., *Réforme de l'État et réformismes au Maghreb (XIXe-XXe siècles)* (Anne-Laure Dupont); Xavier DU CREST, *De Paris à Istanbul, 1851-1949. Un siècle de relations artistiques entre la France et la Turquie* (Seza Sinanlar Uslu); Edhem ELDEM, *Un Ottoman en Orient. Osman Hamdi Bey en Irak, 1869-1871* (Olivier Bouquet); Philippe GELEZ, *Safvet-beg Bašagić (1870-1934). Aux racines intellectuelles de la pensée nationale chez les musulmans de Bosnie-Herzégovine* (Xavier Bougarel); *Alttürkische Handschriften*, Teil 14: *Dokumente*, Teil 2. Beschrieben von Simone-Christiane RASCHMANN (Georges-Jean Pinault); Étienne DE LA VAISSIÈRE éd., *Islamisation de l'Asie centrale. Processus locaux d'acculturation du VIIe au XIe siècle* (Alexandre Papas); *Mazar Documents from Xinjiang and Ferghana (Facsimiles)*, 2 (« *Studia Culturae Islamicae*, n° 87 »), Abliz ORXUN et Jun SUGAWARA éd.; 3 (« *Studia Culturae Islamicae*, n° 88 »), Ashirbek MUMINOV, Nadirbek ABDULAHATOV et Yayoi KAWAHARA, éd. (Françoise Aubin); *Du Turkestan oriental au Xinjiang. Quelques vues nouvelles*. N° 25 (1er semestre 2008) de *Études orientales. Revue culturelle semestrielle*, Introduction et conventions par Françoise AUBIN (Stéphane de Tapia); Hendrik BOESCHOTEN, *Alexander Stories in Ajami Turkic* (Rémy Dor); Sila AY, Özgür AYDIN, İclâl ERGENÇ, Seda GÖKMEN, Selçuk İŞSEVER et Dilek PEÇENEK éd., *Essays on Turkish Linguistics* (Rémy Dor).

Turcica, vol. 42, 2010 Leuven.

0124

CONTENTS

(150078)
Osman Hamdi Bey

- 1 *In memoriam* Altan Gokalp, by Pierre CHUVIN
- 5 *Altan Gokalp's Bibliography*, by François GEORGEON

Articles

- 11 Jürgen PAUL, *Khalîl Sultân and the "Westerners" (1405-1407)*
- 47 Nazan MAKSUDYAN, *"Being Saved to Serve": Armenian Orphans of 1894-1896 and Interested Relief in Missionary Orphanages*
- 89 Stéphane de TAPIA, *Anatolian words of the mobility and migration (göçebe, yörük, yaylacı, muhacir, göçmen, gurbetçi... and others)*

Dossier « Hamdi bey and the paradoxes of the Orientalist Painting »

- 143 François GEORGEON, *The genius of the Ottomanism. Essay on Osman Hamdi's orientalist painting (1842-1910)*
- 167 Frédéric HITZEL, *Osman Hamdi Bey and the beginning of the Ottoman archaeology*
- 191 Sophie BASCH, *Osman Hamdi Bey and the column "East" by Adolphe Thalasso in the magazine L'Art et les Artistes (1906-1914)*
- 221 François POUILLON, *Native Orientalist painters? Notes on the emergence of pictorial modernity in Mediterranean Islam, 19th-20th centuries*

Notes and documents

- 251 Serge BUANIC, *The terme "latten": a turkic word?*
- 267 Étienne DE LA VAISSIÈRE, *Uncles and brothers: Ashinas qaghans and the Turkic vocabulary of kinship*
- 279 Emmanuel SZUREK, *The rector, the professor and the Büyük Önder. The Sun-Language Theory under the scrutiny of Jean Deny*
- 305 Emmanuel SZUREK éd., *Jean Deny. A report to Rector Charléty about the 3rd language kurultay (1936)*
- 329 David BROPHY, *The Qumul Rebels' appeal to outer Mongolia*

Chronicles

- 345 Huguette MEUNIER-CHUVIN, *The Turkish Season in France (July 2009 – March 2010): an exemple of the "cultural diplomacy"*
- 357 Nora ŞENİ, *Patrons, philanthropists or benefactors? The great Turkish families and the cultural change of Istanbul*

Books Review

- 387 Luciano ROCCHI, *Ricerche sulla lingua osmanli del XVI secolo. Il corpus lessicale turco del manoscritto fiorentino di Filippo Argenti (1533)* (Claudia Römer); Suraiya FAROQHI, Gilles VEINSTEIN éd., *Merchants*